

Skolans problem

Förklaringar och ansvar

2014-02-20

Har skolan blivit sämre?

Har den svenska skolan blivit sämre? Vad beror det i så fall på och vem bär det politiska ansvaret? Skolfrågorna ligger i topp på den politiska dagordningen, men debatten är splittrad. Vilka ståndpunkter och förklaringar som man finner övertygande tycks vara präglad av ideologiska ståndpunkter och politiska intressen.

Demoskop har undersökt allmänhetens uppfattning (1 279 intervjuer, 20–22 januari 2014) om skolans kvalitetsutveckling och vad man tror ligger bakom skolans förändrade prestationer. Resultatet speglar hur polariserande skoldebatten har blivit och hur synen på skolans problem reflekterar ens allmänna politiska inriktning snarare än en självständig analys av skolproblemen.

Synen på skolans utveckling de senaste tjugo åren är kraftigt negativ. Hela 82 procent av de svarande bedömer att skolan har försämrats, vilket ligger i linje med andra mätningar. I debatten har det diskuterats om den negativa bilden är en medieprodukt, eftersom flertalet skolföräldrar samtidigt uppfattar att deras egna barn ändå får ”den kunskap man kan förvänta sig”. Sådan diskrepans mellan egna erfarenheter och vad man tror om genomsnittsnivåer kan man förvisso hitta inom många samhällsområden.

När det gäller just skolan är det en vågad slutsats att på den grunden avfärda skolans problem som en tidningsanka. Demoskops undersökning finner inte att föräldrar till barn i skolåldern har en ljusare syn på skolan (82 procent ser en försämring).

<i>Hur tror du att den svenska grundskolans kvalitet på det hela taget har förändrats de senaste tjugo åren?</i>	Alla	Föräldrar till barn i skolåldern
Mycket sämre idag än tidigare	50%	45%
Något sämre idag än tidigare	32%	37%
Varken bättre eller sämre	11%	8%
Något bättre idag än tidigare	6%	7%
Mycket bättre idag än tidigare	1%	2%
	Bas: 1279	Bas: 203

Att föräldrar gärna har en extra hoppfull syn på sina egna barns prestationer är inte förvånande. Men framför allt ligger förändringen som fångas i Pisaundersökningar och andra mätningar bortom enskilda familjers bedömningsförmåga: systematiskt uppmätta trender över lång tid och med internationella jämförelser som enskilda omöjligen kan göra. Exempelvis visar en rad mätningar av matematikelever (TIMSS) att även de duktigaste eleverna i en klass presterar på en lägre kunskapsnivå i dag än för femton år sedan. Så kan referensramarna omärkligt förskjutas nedåt för hela årskullar.

Vem har ansvaret för skolproblemen?

Svårigheten att själv bilda sig en välgrundad uppfattning gör skolproblemen till en projektduk för politiska åskådningar och schabloner. Skolans problem beror huvudsakligen på beslut fattade under Alliansen, tror 42 procent av den rödgröna oppositionens väljare. Knappt en procent av alliansväljarna tror samma sak. Å andra sidan tror 31 procent av alliansväljarna att det tvärtom är beslut under tidigare socialdemokratiska regeringar som är huvudförklaringen till skolproblemen. Inte en enda rödgrön väljare i undersökningen tror på detta. Att ensidigt skylla skolproblemen på den politiska motståndaren övertygar med andra ord bara de egna leden.

Dagens polariserande budskap där skolproblemen helt beskrivs som resultatet av motståndarlägrets beslut tycks endast övertyga partiernas befintliga väljare. Samtidigt visar undersökningen att en stor grupp väljare resonerar på ett helt annat sätt. Hela 48 procent av båda blockens väljare menar att både Alliansen och tidigare S-regeringar bär ett lika stort politiskt ansvar för skolans problem.

Man kan förstå om dessa väljare nu letar efter mer nyanser och saklighet i skoldebatten. Vem vänder sig till den här gruppen? Ska vi nå framåt i diskussionen om skolans problem, och lämna de ideologiska schablonerna och det ensidiga fingerpekandet bakom oss, är det här samtalet behöver föras.

<i>Beror grundskolans problem till övertvägande del på politiska beslut?</i>	M, Fp, Kd, C	Mp, S, V
Ja, huvudsakligen fattade när Socialdemokraterna har haft regeringsmakten	31%	0%
Ja, huvudsakligen beslut fattade när Alliansen har haft regeringsmakten	1%	42%
Ja, både S och Alliansen har lika stort ansvar	48%	48%
Nej, problemen beror huvudsakligen på annat än politiska beslut	19%	8%
	Bas: 512	Bas: 537

Vad beror skolproblemen på?

Vilka förklaringar till skolans problem som man finner trovärdiga följer i hög grad generella ideologiska mönster. Dålig disciplin i klassrummen är en förklaring som särskilt vinner genklang hos konservativa eller marknadsliberala väljare. Socialdemokrater och socialister söker gärna förklaringen i för små ekonomiska resurser och skolföretag med vinstintresse. Ökande klyftor i samhället är en viktig faktor, tror 80 procent av socialistiska svarande men endast 17 procent av marknadsliberaler. Istället tror 39 procent av marknadsliberalerna på för lite läxor som förklaring, vilket endast övertygar 8 procent av socialisterna.

Mönstret speglar den vilsenhet och åsiktsdjungel som nu präglar skoldebatten. Mängder med potentiella förklaringar kastas fram och det är svårt att värdera deras bärighet. Då är det naturligt att falla tillbaka till allmänna ideologiska utgångspunkter som tolkningsram. Detta indikerar skoldebattens problem att bli konstruktiv.

Samtidigt framträder två förklaringar som ligger i topp fem för båda blocken: för lite lärarledd undervisning och för stora klasser.

Vanligaste förklaringar till skolproblemen per block

I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?

Andel (ganska/mycket stor utsträckning)

Alliansväljarnas vanligaste förklaringar

M, Fp, Kd, C

Dålig disciplin i klassrummen	83%
För lite lärarledd undervisning	64%
För stora klasser	61%
Barnen får för lite stöd från föräldrarna	60%
Att kommunerna har ansvar för skolan istället för staten	53%

Bas: 512

Rödgröna väljares vanligaste förklaringar

Mp, S, V

För stora klasser	84%
För lite ekonomiska resurser till skolan	80%
Skolor som drivs av företag med vinstintresse	76%
För lite lärarledd undervisning	65%
Ökande ekonomiska klyftor i samhället	64%

Bas: 537

Vanligaste förklaringar till skolproblemen, per ideologisk sympati

Svarande som har en socialdemokratisk ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
--	--

För stora klasser	83%
För lite ekonomiska resurser till skolan	82%
Skolor som drivs av företag med vinstintresse	75%
Dålig disciplin i klassrummen	71%
För lite lärarledd undervisning	67%

Bas: 297

Svarande som har en socialistisk ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
--	--

För stora klasser	84%
Ökande ekonomiska klyftor i samhället	80%
Skolor som drivs av företag med vinstintresse	78%
För lite ekonomiska resurser till skolan	77%
För lite lärarledd undervisning	67%

Bas: 108

Svarande som har en grön ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
För stora klasser	71%
Skolor som drivs av företag med vinstintresse	69%
För lite ekonomiska resurser till skolan	66%
Dålig disciplin i klassrummen	65%
Ökande ekonomiska klyftor i samhället	56%

Bas: 101

Svarande som har en konservativ ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
Dålig disciplin i klassrummen	88%
För lite lärarledd undervisning	69%
För stora klasser	68%
Barnen får för lite stöd från föräldrarna	63%
En kulturell försämring i hela samhället	60%
Växande andel elever med utländsk bakgrund	60%

Bas: 156

Svarande som har en marknadsliberal ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
--	--

Dålig disciplin i klassrummen	87%
För lite lärarledd undervisning	68%
För stora klasser	59%
Barnen får för lite stöd från föräldrarna	57%
Att kommunerna har ansvar för skolan istället för staten	57%

Bas: 246

Svarande som har en socialliberal ideologi

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
--	--

Dålig disciplin i klassrummen	72%
För stora klasser	70%
För lite lärarledd undervisning	63%
För lite ekonomiska resurser till skolan	58%
Barnen får för lite stöd från föräldrarna	55%

Bas: 249

Samtliga förklaringar, samtliga svarande

<i>I vilken utsträckning tror du att problemen i grundskolan beror på följande faktorer?</i>	Andel (ganska/mycket stor utsträckning)
För stora klasser	74%
Dålig disciplin i klassrummen	73%
För lite ekonomiska resurser till skolan	67%
För lite lärarledd undervisning	66%
Skolor som drivs av företag med vinstintresse	58%
Barnen får för lite stöd från föräldrarna	52%
Att kommunerna har ansvar för skolan istället för staten	50%
Ökande ekonomiska klyftor i samhället	47%
En kulturell försämring i hela samhället	45%
Fallande kvalitet på lärarna	43%
Bristande fokus på elevernas sociala utveckling	42%
Växande andel elever med utländsk bakgrund	38%
Det fria skolvalet	36%
Bristande fokus på kritiskt tänkande och kreativitet	35%
Bristande fokus på traditionell kunskap och utantillärning	34%
För lite eget elevansvar och nyskapande undervisning	26%
För lite läxor	22%
För mycket datorer i undervisningen	16%
För lite datorer i undervisningen	8%

Bas: 1279

Om undersökningen

Mätperiod: 20–22 januari 2014

Antal intervjuer: 1279

Metod: Demoskops slumpmässigt telefonrekryterade internetpanel. Resultaten är vägda på kön, ålder och partival.

Vid frågor om undersökningen, kontakta:

Peter Santesson
Demoskop
Chef för opinionsanalys
Direkt: 0735 22 5555
E-mail: peter.santesson@demoskop.se